

U 43/2024 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta asetuksen (EU) 2020/2220 muuttamisesta koskien EU:n maaseuturahastosta myönnettävää tukea luonnonkatastrofeista kärsineille jäsenvaltioille

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 21 päivänä lokakuuta 2024 tekemä ehdotus asetuksen (EU) 2020/2220 muuttamisesta koskien EU:n maaseuturahastosta myönnettävää tukea luonnonkatastrofeista kärsineille jäsenvaltioille (COM (2024) 495 final) sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Ehdotuksesta annettiin kiiretilanteessa ensin valtioneuvoston yhteensovitusjärjestelmässä koordinoitu E-kirje (E 61/2024 vp).

U-kirjelmä ei sisällä E-kirjeeseen verrattuna uusia kantoja.

Helsingissä 14.11.2024

Maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah

Neuvotteleva virkamies Sanna-Helena Fallenius

14.11.2024

**KOMISSION EHDOTUS ASETUKSEN (EU) 2020/2220 MUUTTAMISESTA KOSKIEN
EU:N MAASEUTURAHASTOSTA MYÖNNETTÄVÄÄ TUKEA
LUONNONKATASTROFEISTA KÄRSINEILLE JÄSENVALTIOILLE**

1 Tausta

Komissio antoi 21.10.2024 ehdotuspaketin 1.1.2024 jälkeen tapahtuneiden vakavien luonnonkatastrofien hoitamiseen suunnattavista toimista Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Komission ehdotuspakettiin sisältyy ehdotus (COM (2024) 495 final), jolla muutetaan tietyin osin asetusta (EU) 2020/2220 eli niin sanottua maaseuturahaston siirtymäsäännöstä. Muutoksilla mahdollistetaan tuen myöntäminen luonnonkatastrofeista kärsineille jäsenvaltioille vuosien 2021–2022 rahoituskehiksestä.

Ehdotusten taustalla on erityisesti syyskuussa 2024 Keski-Eurooppaan iskeneen niin kutsutun Boris-myrskyn tuhot ja niihin liittyvä hätäapu. Komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen on kertonut, että eri rahastojen avulla voitaisiin antaa hätäapua ko. alueille. Ehdotukseen sisältyy mahdollisuus hyödyntää vuosien 2021–2022 käyttämättömiä Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) rahoitusta uudelleen kohdentamalla samaan tarkoitukseen.

Komissio antoi samassa yhteydessä ehdotuksen muuttaa Euroopan aluekehitysrahastosta ja koheesiorahastosta annettua asetusta (EU) 2021/1058 sekä Euroopan sosiaalirahastosta annettua asetusta (EU) 2021/1057. Ehdotuksista käytetään yhteisnimitystä alueellinen hätäapu jälleenrakennukseen eli nk. RESTORE-asetus.

Edellä mainituista asetusehdotuksista on annettu erillinen E-kirje (E 60/2024 vp).

2 Ehdotuksen tavoite

Keski- ja Itä-Eurooppaa sekä Etelä-Eurooppaa ovat viime aikoina koetelleet vakavat luonnonkatastrofit. Komission ehdotuksen tavoitteena on tarjota luonnonkatastrofeista kärsineille jäsenvaltioille tukea ehdottamalla tukea ja joustavuutta maaseuturahaston säännöksiin.

3 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Komissio ehdottaa, että asetukseen lisätään uusi toimenpide, jonka avulla jäsenvaltiot voivat myöntää luonnonkatastrofien aiheuttamissa poikkeustilanteissa maksuvalmiustukea viljelijöille, metsänomistajille ja pk-yrityksille, jotka ovat kärsineet luonnonkatastrofeista 1.1.2024 jälkeen. Uudella toimenpiteellä tuetaan ruokaturvaa ja puututaan ennalta luonnonkatastrofien aiheuttamiin mahdollisiin markkinahäiriöihin.

Ehdotuksen mukaan luonnonkatastrofeiksi lasketaan maaseutuasetuksen (EU) n:o 1305/2013 2 artiklan 1 kohdan k alakohdassa määritellyt luonnonkatastrofit. Tämän määritelmän perusteella luonnonkatastrofilla tarkoitetaan luonnonilmiötä, josta aiheutuu merkittävää häiriötä

maatalouden tuotantojärjestelmille tai metsätalouden rakenteille ja joka mahdollisesti aiheuttaa huomattavaa taloudellista vahinkoa maa- tai metsätalousaloilla.

Tukea olisi myönnettävä ainoastaan luonnonkatastrofeista aiheutuneisiin seurauksiin, jotka aiheuttavat vähintään 30 prosentin asianomaisen tuotantopotentiaalin tuhoutumisen (ml. kasvituhoojien vastaiset suojatoimenpiteet). Tuki olisi maksimissaan 42 000 euroa tuensaajaa kohden. Käytettävissä olevat varat olisi keskitettävä tuensaajiin, joihin luonnonkatastrofit vaikuttavat eniten, ja myönnettävä tuki objektiivisin ja syrjimättömin perustein.

Tuki olisi maksettava kertasuorituksena 31.12.2025 mennessä 30.6.2025 mennessä hyväksyttyjen tukihakemusten perusteella.

Komissio ehdottaa, että tuki voisi olla 100 prosenttisesti EU:n maaseuturahastosta rahoitettavaa. Uuteen toimenpiteeseen myönnettävä tuki saisi olla enintään 10 prosenttia maaseuturahaston kokonaisrahoitusosuudesta maaseudun kehittämisohjelmaan vuosina 2021–2022.

Ottaakseen uuden toimenpiteen käyttöön, jäsenvaltioilla tulisi olla rahoitusta jäljellä vuosille 2021-2022 osoitetusta kehyksestä ja jäsenvaltion olisi toimitettava maaseutuohjelman muutos Euroopan komissiolle tarkistettavaksi ja hyväksyttäväksi. Jäsenvaltioiden olisi sisällytettävä uusi toimenpide tai suunniteltu rahoituksen uudelleen kohdentaminen maaseudun kehittämisohjelmiin ohjelmamuutoksella.

Lisäksi komissio ehdottaa ylivoimaisen esteen (*force majeure*) periaatteen soveltamiseen yksinkertaistettua prosessia, jossa jäsenvaltio voi katsoa luonnontuhon vaikuttaneen vakavasti kokonaiseen hyvin määriteltyn alueeseen.

Täytäntöönpanosäädökset

Asetusehdotuksessa säädetään komission mahdollisuudesta antaa täytäntöönpanosäädöksiä uuden toimenpiteen täytäntöönpanosta.

Voimaantulo

Asetusmuutos tulisi voimaan sinä päivänä, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

4 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteisiin

Ehdotuksen oikeusperustana on yhteistä maatalouspolitiikkaa koskeva Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 43 artiklan 2 kohta.

Ehdotukset käsitellään tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä Euroopan parlamentin kanssa. Neuvostossa päätökset tehdään määräenemmistöllä.

Valtioneuvosto pitää oikeusperustaa asianmukaisena.

SEUT-sopimuksessa määrätään, että jäsenvaltiot ja EU hallinnoivat yhteistä maatalouspolitiikkaa yhteistyössä ja unionissa on käytössä yhteinen maatalouspolitiikka, jolla on yhteiset tavoitteet ja yhteinen täytäntöönpano. Muutettava asetusta (EU) 2020/2220 on osa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan lainsäädäntökehystä. Tämä asetuksen muutos voidaan tehdä ainoastaan EU:n tasolla.

Ehdotuksella muutetaan asetusta vain siinä määrin kuin se on ehdottoman välttämätöntä asetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Valtioneuvosto pitää ehdotusta pitää suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteiden mukaisena.

5 Ehdotuksen vaikutukset

Koska vastaavat luonnonkatastrofit eivät ole koetelleet Suomea, ei uuden toimenpiteen lisäämiselle maaseudun kehittämisohjelmaan ole perusteita.

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotus koskee maaseuturahaston maaseudun kehittämisohjelmia vuosille 2014–2022, eikä sillä muuteta nykyisiä talousarviositoumuksia. Se pysyy kauden 2014–2022 kokonaismäärärahojen rajoissa ja on sen vuoksi komission mukaan talousarvion kannalta neutraali.

Ohjelmakauden 2021–2027 monivuotiseen rahoituskehykseen ei ehdoteta muutoksia.

6 Ahvenanmaan toimivalta

Suomessa lainsäädäntövalta jakautuu eri maatalouden ja maaseudun kehittämisen tukijärjestelmien osalta valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välillä. Ahvenanmaan itsehallintolain (1141/1991) 27 § 15 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu muun muassa maataloustukirahastosta rahoitettavat Euroopan unionin kokonaan rahoittamat tukijärjestelmät. Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu puolestaan Ahvenanmaan itsehallintolain 18 § 15 kohdan mukaan maaseudun kehittämiseen eli maaseuturahastosta osarahoitettavat tukijärjestelmät.

7 Ehdotuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

Komissio ehdottaa ehdotusten hyväksymistä kiireellisenä siten, että kansallisille parlamenteille annettua kahdeksan viikon toissijaisuushuomautusten määräaikaa ei noudatettaisi. Ehdotusta käsitellään neuvostossa viipymättä.

Komissio esitteli ehdotuksensa maatalouden erityiskomitealle (MEK) 4.11.2024. Ennakkotietojen mukaan puheenjohtajavaltio aikoo hakea MEK:n kokouksessa 11.11.2024 jäsenvaltioiden tukea neuvottelumandaatille, jossa komission ehdotukseen ei esitetä muutoksia.

Käsittelystä Euroopan parlamentissa ei vielä ole tietoa. Todennäköisesti asiaa käsitellään maatalouden ja maaseudun kehittämisen valiokunnassa.

8 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Kiireellisen käsittelyaikataulun johdosta asia saatettiin ensivaiheessa eduskunnan käsiteltäväksi E-kirjeellä E 61/2024 vp, joka valmisteltiin maa- ja metsätalousministeriössä. E-kirje on käsitelty maatalous- ja elintarvikejaoston (EU18) kirjallisessa menettelyssä 24.–25.10.2024.

Suuri valiokunta 6.11.2024: Valiokunta merkitsi selvityksen saaduksi.

9 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto voi kokonaisuutena tukea komission ehdotusta maaseuturahastosta myönnettävästä tuesta luonnonkatastrofeista kärsineille alueille. Ehdotetut joustomahdollisuudet voivat tarjota apua jäsenvaltioille, jotka ovat kärsineet viimeaikaisista luonnonkatastrofeista ja joilla on vuosien 2021-2022 kehiksestä vielä rahoitusta käyttämättä. Valtioneuvosto painottaa toimenpiteiden poikkeuksellisuutta ja korostaa kyseisen tyyppisten poikkeuksellisten mekanismien pitämistä ajallisesti ja sisällöllisesti tarkoituksenmukaisesti rajattuina ja kohdennettuina.

Valtioneuvosto korostaa, että ehdotettua uutta toimenpidettä ei voi pitää esimerkkinä tulevan kauden kriisinhallintakeinojen kehittämisessä. Valtioneuvosto korostaa yleisesti, että maatalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen riskin- ja kriisinhallintavälineitä tulisi kehittää reagoitukykyisemmiksi, tarkoituksenmukaisesti kohdennetuiksi ja mitoitetuiksi sekä nopeammin käytettäviksi ja hallinnollisesti yksinkertaisemmiksi. Valtioneuvosto korostaa, että kunkin rahoituskauden varat tulisi käyttää tehokkaasti kauden aikana ohjelmien ja suunnitelmien tavoitteiden saavuttamiseksi asetetuissa määräajoissa.

Muutoksella ei tule ennakoida EU:n tulevan monivuotisen rahoituskehiksen sisältöä vuoden 2027 jälkeiselle ajalle.